

VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH V ČESKÉ REPUBLICE

Výstupy z šetření Adult Education Survey 2022

Vzdělávání

Praha, 31. 1. 2024

Kód publikace: 230053-24

Č. j.: CSU-000871/2024-63

Zpracoval: Odbor statistik rozvoje společnosti

Ředitel odboru: Ing. Martin Mana

Kontaktní osoba: Ing. Alena Hykyšová, e-mail: alena.hykysova@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

Obsah

Úvod.....	4
O šetření AES.....	5
Hlavní zjištění	6
Vysvětlivky a definice vybraných pojmů	8
Data za ČR.....	8
Mezinárodní srovnání EU.....	11

Úvod

Celoživotní učení představuje zásadní změnu koncepce pojetí vzdělávání. Všechny možnosti učení (jak v tradičních vzdělávacích institucích v rámci vzdělávacího systému, tak mimo něj) tvoří propojený celek, který dovoluje přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a umožňuje získávat stejné kvalifikace a rozvíjet dovednosti různými cestami a kdykoli během života.

Cíle vzdělávání se mohou lišit. Ať už se jedná o lepší perspektivu získání zaměstnání, snahu o osobní nebo profesní rozvoj či osvojení si široce uplatnitelných dovedností, jako např. kritického myšlení nebo odolnosti vůči stresu. Vzdělávání dospělých rovněž přispívá ke zlepšení sociální soudržnosti a podporuje aktivní občanství.

Ve snaze podpořit konkurenceschopnost, zvýšit účast dospělých na vzdělávání a podněcovat rozvoj talentu vyhlásila Evropská Komise rok 2023 Evropským rokem dovedností. Odpovídající dovednosti mají pomoci reagovat na změny na trhu práce a umožnit plně se zapojit do společnosti. Pracovní síla s požadovanými dovednostmi má přispívat k udržitelnému růstu, vést k větším inovacím a zlepšovat konkurenceschopnost podniků.

Za účelem průběžného srovnávání a vyhodnocování úspěšnosti strategií v oblasti celoživotního učení na úrovni jednotlivých členských států, byly statistickým úřadem Evropské Unie Eurostatem připraveny nástroje umožňující systematický monitoring v oblasti vzdělávání a celoživotního učení. Mimo šetření [Adult Education Survey](#), dále jen AES (pod českým názvem [Šetření o vzdělávání dospělých](#)) jsou údaje o celoživotním učení sbírány též v dalších Eurostatem koordinovaných šetřeních. Jedním z nich je [Continuing Vocational Training Survey](#) (CVTS), v České republice nazývané [Šetření o vzdělávání zaměstnanců](#). Toto šetření sleduje v pětileté periodicitě vzdělávání zaměstnanců vybraných ekonomických odvětví optikou ekonomických subjektů, resp. firem, u kterých sleduje poskytování dalšího vzdělávání svým zaměstnancům. Vedle informace o tom, kolik firem v České republice zajišťuje zaměstnancům vzdělávání a kolik zaměstnanců se ho účastní, přináší šetření také údaje o plánování, organizaci a vyhodnocování vzdělávacích aktivit. Ze šetření dále vyplývá, jaká jsou nejčastější obsahová zaměření kurzů, kolik firmy do vzdělávání zaměstnanců investují nebo jaké shledávají překážky či omezení v poskytování vzdělávání zaměstnancům. Mimo to byl věnován prostor i spolupráci firem a škol, zejm. v souvislosti s poskytováním praxí studentům.

Dalším mezinárodně srovnatelným šetřením, které se dotýká tématu vzdělávání dospělých, je [EU Labour Force Survey](#) (EU-LFS), v ČR pod názvem [Výběrové šetření pracovních sil](#), prostřednictvím kterého je pravidelně sledována míra zapojení osob do formálního a neformálního vzdělávání. Šetření není primárně zaměřeno na oblast vzdělávání a toto téma sleduje pouze okrajově, jeho výhodou je však, oproti AES a CVTS, že se koná každý rok.

Poslední již zmíněnou součástí harmonizovaných statistik týkajících se celoživotního učení na úrovni Evropské unie, je výběrové šetření AES, které je předmětem této publikace.

Tabulková část přináší hlavní indikátory šetření AES v řadě dostupných členění (zejména pohlaví, věkové kategorie, nejvyšší dosažené vzdělání, ekonomické postavení, příjem domácnosti či velikost místa bydliště). Kromě tabulek vztahujících se k účasti na formálním a neformálním vzdělávání, na které se šetření AES zaměřuje především, je k dispozici i charakteristika vzdělávacích aktivit (např. podle oborů, získaných dovedností, náklady na vzdělávání, průměrný počet hodin strávený vzděláváním). Dále jsou dostupné údaje o zájmu účastnit se vzdělávání, využití poradenství v oblasti vzdělávání, zapojení se do informálního učení či znalosti cizích jazyků v populaci.

Kromě údajů o vzdělávání dospělých v České republice publikace přináší i tabulky s daty o vzdělávání dospělých v mezinárodním srovnání zemí EU. Data se týkají populace ve věku 18 až 69 let s výjimkou mezinárodních srovnání s vývojem v čase, kdy je věkové vymezení populace 25 až 64 let.

O šetření AES

Šetření AES je realizováno v členských státech EU na základě [Nařízení Evropského parlamentu a Rady \(ES\) č. 1700/2019 ze dne 10. října 2019](#), kterým se zavádí společný rámec pro evropské statistiky týkající se osob a domácností. Toto nařízení ukládá členským státům povinnost poskytovat v šestileté periodicitě prostřednictvím výběrového šetření srovnatelné údaje o účasti a neúčasti dospělých na celoživotním učení s výčtem obecných témat zjišťování, vymezením konkrétní statistické jednotky a velikostí výběrového souboru. Mimo účast a neúčast na vzdělávání jsou součástí šetření i důvody neúčasti nebo znalost cizích jazyků.

Pilotní vlna AES proběhla pod vedením Eurostatu ve členských státech EU v letech 2007–2008. Zkušenosti z tohoto pilotního šetření byly následně využity při zdokonalování měřicího nástroje, metodologie a přípravě prvního pravidelného šetření AES.

Prvního pravidelného šetření AES se při použití jednotné metodologie, která zaručuje srovnatelnost výstupů, zúčastnily v letech 2011–2012 všechny členské státy Evropské unie (k danému období), Norsko, Švýcarsko a Srbsko. Šetření probíhalo na základě [Nařízení Komise \(EU\) č. 823/2010 ze dne 17. září 2010](#). Výstupy z šetření na národní úrovni jsou dostupné zejména v publikaci ČSÚ [Vzdělávání dospělých: specifické výstupy z šetření AES 2011](#), příp. v publikaci [Vzdělávání dospělých v České republice v evropském kontextu](#), která nabízí evropské srovnání výsledků šetření, resp. zasazuje národní výstupy šetření do kontextu vzdělávacích systémů a politik jednotlivých evropských států.

Další šetření se uskutečnilo v letech 2016–2017, a sice v členských státech Evropské unie, na Islandu, v Norsku, Švýcarsku, Srbsku a Turecku na základě [Nařízení Komise \(EU\) č. 1175/2018 ze dne 30. října 2014](#). Výsledky je možné najít v publikaci [Vzdělávání dospělých v České republice – 2016](#).

Sběr dat pro aktuální vlnu šetření, které je věnována tato publikace, probíhal v členských státech EU, na Islandu, v Norsku, Švýcarsku, Makedonii, Albánii, Srbsku a Turecku v letech 2022–2023 na základě [Nařízení Komise v přenesené pravomoci \(EU\) 2021/859 ze dne 4. února 2021](#) a [Nařízení Komise \(EU\) 2021/861 ze dne 21. května 2021](#). Šetření se týkalo osob ve věku 18–69 let žijících v soukromých domácnostech (tj. mimo osoby žijící v pobytových zařízeních) a zjištěné výsledky jsou reprezentativní na populaci osob žijících na území České republiky ve věku 18–69 let v soukromých domácnostech. Jedná se o 6,9 mil. osob. Pořízená data byla vážena na základní populaci vahou převažující jednotlivce podle pohlaví, věku a kraje (dosažené vzdělání představovalo kontrolní proměnnou). Samotný sběr dat je navázán na Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS), což umožňuje členit údaje dle řady socio-demografických charakteristik.

V České republice proběhl sběr dat prostřednictvím tazatelské sítě ČSÚ v druhém pololetí roku 2022 na výběrovém souboru přibližně 7 000 bytů, ve kterých byly finálně shromážděny údaje od 10 223 respondentů. Celková míra non-response činila 13 %. Školení tazatelé ČSÚ získávali od respondentů data pomocí elektronického (CAPI, CATI) či papírového (PAPI) dotazníku, přičemž převažující metodou sběru dat byl osobní rozhovor s tazatelem zaznamenaný do papírového dotazníku (PAPI). Účastníci šetření byli dotazováni na vzdělávání, které absolvovali v posledních 12 měsících předcházejících datu šetření. Převažující část dotazování tvořilo zejména zapojení respondentů do aktivit formálního či neformálního vzdělávání. Doplnkově byly zjišťovány také informace o získávání znalostí a dovedností prostřednictvím informálního učení či jazyková vybavenost respondentů. Celkový výčet zjišťovaných údajů je dostupný v dotazníku šetření, který je přílohou této publikace. Účast v šetření byla pro respondenty dobrovolná.

Kromě výše uvedených publikací ČSÚ lze získat výstupy z šetření AES, ale také CVTS či LFS ve statistické [databázi Eurostatu](#). Ta nabízí hlavní indikátory šetření v řadě socio-demografických a jiných členění, ale také v mezinárodním či časovém srovnání. Pro získání výstupů o dalším vzdělávání z šetření AES (a shodně také LFS) je nutné zvolit v části databáze *Population and social conditions* → *Education and Training* → *Participation in education and training* → *Adult Learning*. Ve složce *Participation in education and training* jsou pod odkazem *Continuing vocational training in enterprises* dostupná také data z šetření CVTS.

Hlavní zjištění

Formální vzdělávání představuje ve srovnání s neformálním vzděláváním a informálním učením nejméně častý typ vzdělávání v dospělosti. V roce 2022 se ho účastnilo 564 tis. (8 %) osob ve věku 18–69 let, mezi kterými jasně dominovali studenti počátečního vzdělávání. Před 6 lety v roce 2016 podíl činil 9 %.

V mezinárodním srovnání zemí Evropské unie je Česká republika s 8% podílem značně podprůměrná. Nacházíme se mezi osmi státy s podílem nižším než 8,5 %. Průměr za EU činil 12 % a nejvyšší podíl byl zaznamenán ve Skandinávských státech a Nizozemsku.

Alespoň jednu aktivitu **neformálního vzdělávání** absolvovalo v roce 2022 v České republice 2 739 tis. (40 %) dospělých ve věku 18–69 let. Oproti roku 2016 se podíl nezměnil, zatímco ve srovnání s rokem 2011 tato hodnota vzrostla o 8 procentních bodů. Nárůst byl patrnější u mužů (+ 9 p. b.) než u žen (+ 6 p. b.). Muži se častěji než ženy vzdělávají z pracovních důvodů. Činí tak 1 314 tis. z nich (tj. 38 %), zatímco mezi ženami 1 068 tis. (tj. 31 %). Naopak ze soukromých důvodů se vzdělávala desetina žen a 6 % mužů. Podíl účastníků neformálního vzdělávání v České republice je lehce pod evropským průměrem, který činil 42 %. Nejvyšší účast byla zjištěna ve Švédsku a Nizozemsku, kde se podíl pohyboval okolo 60 %.

Výrazná většina aktivit **neformálního vzdělávání** (85 %, u mužů 90 %) je absolvována z pracovních důvodů. Nejčastější motivací je požadavek zaměstnavatele či zákonná povinnost (57 % z celkového počtu aktivit neformálního vzdělávání z pracovních důvodů). Dále snaha lépe vykonávat svou práci (51 %) či z vlastního zájmu získat znalosti či dovednosti (18 %).

Největší míru účasti v neformálním vzdělávání vykazovaly osoby ve věku 35–49 let. Téměř každý druhý se takovým způsobem vzdělával. V nejmladší věkové kategorii (18–24 let) bylo zapojení nižší, 33 %. Na druhou stranu se v tomto věkovém vymezení příliš nelišil podíl osob zapojených do vzdělávání dle důvodů účasti, 17 % mladých se účastnilo neformálního vzdělávání z pracovních, 18 % ze soukromých důvodů¹.

Účast v **neformálním vzdělávání** roste spolu se stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání, což reflektují i rozdíly v účasti mezi odlišně kvalifikovanými skupinami. Mezi osobami (ve věku 25–69 let) se vzděláním bez maturity činil podíl osob účastnících se neformálního vzdělávání 28 %, mezi osobami s vysokoškolským a vyšším odborným vzděláním byl dvojnásobný. Ještě markantnější rozdíl je u neformálního vzdělávání ze soukromých důvodů. U osob s nejnižší kvalifikací se tímto způsobem vzdělávala necelá 3 %, naopak v populaci mající vysokoškolské či vyšší odborné vzdělání to bylo 14 %.

Mezi zaměstnanci se do **neformálního vzdělávání** z pracovních důvodů zapojilo 51 %, přičemž pouze zanedbatelný podíl z nich se účastnil pracovně orientovaného vzdělávání mimo placenou pracovní dobu či bez finanční podpory zaměstnavatele. Obecně tak lze říci, že velká většina neformálního vzdělávání v České republice je realizována v pracovní době a na pokyn zaměstnavatele.

Jak již bylo zmíněno, aktivity **neformálního vzdělávání** ze soukromých důvodů mnohem častěji vyhledávají ženy. Zájem o toto vzdělávání projevilo 10 % z nich, oproti 6 % mužů. Mimo to se zapojení do mimopracovního (volnočasového) vzdělávání významným způsobem odvíjí také od věku, vzdělání a místa bydliště. Každý čtvrtý student se účastnil nějaké aktivity neformálního vzdělávání ze soukromých důvodů. Mezi ženami na rodičovské dovolené se neformálního vzdělávání ze soukromých důvodů účastnilo 11 % z nich. Průměrné náklady za volnočasové neformální vzdělávání přepočtené na účastníka činily přibližně 11 500 Kč, přičemž náklady u mužů byly výrazně vyšší (16 700 Kč) v porovnání se ženami (8 400 Kč).

¹ Jedna osoba se mohla účastnit více vzdělávacích aktivit z různých důvodů. V rámci jedné aktivity však bylo možné uvést pouze jeden (převažující) důvod.

Celkové **zapojení do dalšího (formálního i neformálního) vzdělávání** v České republice dosáhlo mezi osobami ve věku 18–69 let 45 % (o 1 p. b. méně než v roce 2016). Nejčastějším důvodem pro neúčast ve vzdělávání je přesvědčení, že to není potřeba, že osobě postačuje stávající rozsah znalostí a dovedností. Odpovědělo tak 82 % z osob, které se nevzdělávaly. V mezinárodním srovnání je v České republice patrný poměrně nízký potenciál dalšího vzdělávání, reprezentovaný nízkým podílem osob, které by rády svou dosavadní účast ve vzdělávání rozšířily. Zatímco průměr EU byl 25 %, mezi Čechy se chtělo více vzdělávat jen 9 %.

Informálnímu učení se v roce 2022 věnovalo 58 % osob. Nejvíce využívaným zdrojem k tomu byl internet a aplikace, které k cílenému a záměrnému učení se používalo 45 % osob ve věku 18–69 let.

Znalost cizího jazyka deklarovalo 78 % Čechů, přičemž třetina ovládá dva nebo více cizích jazyků. Každý druhý umí (alespoň na základní úrovni) anglicky, německy mluví 31 % a třetím nejčastějším cizím jazykem je s 20 % ruština. Téměř 97 % studentů umí anglicky, 41 % německy a 10 % francouzsky. V zemích EU mluví nějakým cizím jazykem v průměru 75 % obyvatel. Nejvyšší podíl zaznamenalo Slovinsko, Švédsko a Litva, více než 95 % obyvatel ve věku 18–69 let. Na opačném konci srovnání se nachází Maďarsko, Rumunsko a Bulharsko, kde alespoň jeden cizí jazyk ovládá polovina populace.

Úroveň znalosti cizích jazyků byla vyšší u mladších osob, lidí s vyšším vzděláním a s vyššími příjmy. Více než pětina obyvatel České republiky ve věku 18–24 let se vyjadřuje plynule a pohotově anglicky. Ve věkové skupině 35–49 let to byla desetina a ve věku 60–69 let podíl činil 3 %. Zatímco mezi osobami, které dosáhly středního vzdělání s maturitou, hovoří na této úrovni 6 %, u osob s vyšším odborným či vysokoškolským vzděláním se takto domluví čtvrtina z nich.

Vysvětlivky a definice vybraných pojmů

Data za ČR

Formální vzdělávání je **upraveno právními předpisy** a je **institucionalizované**. Probíhá v akreditovaných vzdělávacích institucích, zejména ve školách, které tvoří vzdělávací soustavu. Rozlišuje se **počáteční** vzdělávání v dětském a raně dospělém věku (kontinuální příprava na povolání před vstupem na trh práce) a celoživotní vzdělávání jakožto **další** vzdělávání dospělých (např. středoškolské, vyšší odborné či vysokoškolské studium dospělých) ke zvyšování kvalifikace. Zahrnuje navazující stupně vzdělávání (základní, střední, vyšší odborné a vysokoškolské), jejichž **dosažení je potvrzováno** příslušným **osvědčením** (vysvědčení, maturitní vysvědčení, výuční list, vysokoškolský diplom apod.), které **opravňuje k nastoupení k vyššímu stupni vzdělávání**. V nejobecnější rovině se jedná o klasické vzdělávání na základních, středních, vyšších odborných a vysokých školách.

Účast na formálním vzdělávání – osoba se v posledních 12 měsících vzdělávala jakožto žák, učeň či student ve škole, která je součástí vzdělávací soustavy. Pro účast nebylo nezbytné vzdělávat se po celou dobu 12 měsíců (počítá se i účast v řádu dnů) a není klíčové úspěšné ukončení studia.

Nejvyšší dosažené vzdělání je publikováno za věkovou skupinu 25–69 let. Mezi osobami ve věku 18–24 let je vysoký podíl osob, jejichž vzdělanostní dráhy nebyly v době šetření ukončeny. Jejich nejvyšší dosažené vzdělání je tedy podmíněno spíše věkem než vzdělanostními aspiracemi. Posun spodní věkové hranice tedy lépe ukazuje vliv vzdělání na sledované ukazatele.

Ekonomické postavení – je určeno na základě vlastního (subjektivního) zařazení respondenta dle jeho převažující ekonomické aktivity (pracující student může být buď v kategorii student, nebo pracující; pracující starobní důchodce může být buď v kategorii starobní důchodce, nebo pracující). Kategorie na rodičovské dovolené / v domácnosti zahrnuje ženy na mateřské dovolené a osoby na rodičovské dovolené nebo v domácnosti. Muži v domácnosti se ve výběrovém vzorku významně nevyskytovali.

Ekvivalizované příjmové kvintily rozdělují domácnosti do pěti stejně početných skupin (kvartilů) podle jejich čistého příjmu přepočítaného na jednoho člena domácnosti. Celkový čistý příjem byl vydělen počtem členů domácnosti s tím, že první člen domácnosti měl váhu 1, každý další člen starší 13 let měl váhu 0,5 a děti do 13 let dostaly váhu 0,3. První (nejnižší) kvintil představuje 20 % nejchudších domácností. Pátý (nejvyšší) kvintil představuje 20 % nejbohatších domácností.

Neformální vzdělávání zahrnuje **organizované a institucionalizované vzdělávání** pod vedením vzdělávací autority (např. odborného lektora), které probíhá vedle formálního vzdělávání. Jedná se o vzdělávání z pracovních nebo soukromých důvodů a probíhá formou kurzů, seminářů, workshopů, pracovního školení či zaškolování na pracovišti, soukromých lekcí apod. Cílem je **získání znalostí, dovedností a kompetencí**, je tedy záměrné. Nicméně **nevede k završení určitého stupně vzdělání a získání** standardního formalizovaného **osvědčení** (vysvědčení, výučního listu, vysokoškolského diplomu apod.). Uskutečňuje se mimo formální vzdělávací systém. Příkladem mohou být jazykové, počítačové, rekvalifikační kurzy, kurzy autoškoly, kurzy účetnictví, kurzy vaření nebo kreslení, seminář o výchově dětí, tvůrčí dílny, školení k užívání firemního softwaru, školení sociálních dovedností, soukromé lekce angličtiny či doučování.

Problematika povinných školení BOZP a PO – z důvodu možného zkreslení statistik povinnými školeními o bezpečnosti a ochraně zdraví na pracovišti (BOZP) a požární ochraně (PO) tato dvě konkrétní školení do šetření obvykle nezahrnujeme. Pokud se však někdo účastní povinného školení, které souvisí s bezpečností přímo při jeho výkonu práce (např. při manipulaci se stroji), je toto školení započítáno.

Počet aktivit neformálního vzdělávání – např. jazykový kurz sestávající se z více lekcí během semestru se počítá jako jedna aktivita, stejně jako jednorázový seminář k nové podnikové aplikaci.

Účast na neformálním vzdělávání – osoba se v posledních 12 měsících vzdělávala v rámci aktivity nějakého typu neformálního vzdělávání (kurz, workshop/seminář, pracovní školení / zaškolování na pracovišti, soukromá lekce). Pro účast nebylo nezbytné vzdělávat se po celou dobu 12 měsíců (počítá se i účast v řádu dnů nebo účast na jednorázové akci).

- **z pracovních důvodů** – účast za účelem osvojení si znalostí a dovedností využitelných především v současné (či budoucí) práci či za účelem zlepšení kariérních vyhlídek a postavení na trhu práce.
- **ze soukromých (jiných) důvodů** – osvojené znalosti a dovednosti jsou využívány především při mimopracovních činnostech pro osobní a společenský rozvoj, rekreaci, práci pro komunitu apod. Může se jednat o nejrůznější zájmové a volnočasové aktivity, které nemají přímou souvislost s pracovní náplní.

Jedna osoba se mohla účastnit více vzdělávacích aktivit z různých důvodů. V rámci jedné aktivity však bylo možné uvést pouze jeden (převažující) důvod.

Pracovní školení / zaškolování na pracovišti – školení či instruktáž v práci vždy organizuje zaměstnavatel a je plně věnováno pracovní problematice. Školící lektori i účastníci jsou často zaměstnání stejným zaměstnavatelem. Účastník je tedy školen svými kolegy. Bývá jednorázové na konkrétní potřebné téma. Často probíhá při nástupu do zaměstnání, při zaučování se do nové problematiky. Účastník může být zaškolován ve skupině nebo individuálně, dle potřeb zaměstnavatele. Pracovní školení je vždy nějakým způsobem organizováno a probíhá v předem určený čas (nezahrnuje nahodilou konzultaci problému mezi kolegy).

Kurzy jsou typické jasným rozdělením rolí mezi profesionálním lektorem a účastníky, kterým lektor látku předává. Kurzy mají často pravidelnou, opakovanou podobu, mohou však být i jednorázové. Mají jasně vymezený předmět zájmu: jazykový, počítačový, rekvalifikační, kurz sebeobrany, vaření aj.

Workshopy (někdy též nazývané dílny) a **semináře** probíhají obvykle jednorázově, nemívají pravidelný opakovaný charakter. Na typických workshopech a seminářích se scházejí účastníci, kteří jsou odborníky v dané oblasti za účelem předávání si zkušeností, příkladů dobré praxe, prezentace nových postupů a poznatků. Znalosti a dovednosti účastníků tedy bývají na stejné či obdobné úrovni. Workshopy i semináře mají předem daný program i časový harmonogram. Je přítomen moderátor, průvodce, který setkání řídí. Příkladem může být seminář pro odborníky z neziskových organizací pracujících s určitou sociální skupinou, kde si sdělují své zkušenosti, situaci ve svém městě, postupy, které se jim osvědčily apod.

Soukromá lekce – výuka probíhá většinou individuálně a bývá zpoplatněna. Účastník je domluven s profesionálním lektorem či učitelem na (obvykle) pravidelných setkáváních, během kterých probíhá výuka.

Průměrný počet hodin neformálního vzdělávání – jedná se o celkový počet hodin (odhad počtu hodin) věnovaných výuce za posledních 12 měsíců. Hodiny zameškané kvůli nemoci či z jiného důvodu se nezahrnují, stejně jako domácí příprava, plnění domácích úkolů, samostudium apod.

- **na osobu** – počet hodin je přepočítán na všechny osoby v uvedeném věku (příp. na populaci vymezenou pohlavím, věkem a dalšími charakteristikami) bez ohledu na její účast v neformálním vzdělávání.
- **na účastníka** – počet hodin je přepočítán pouze na osoby v uvedeném věku (příp. na populaci vymezenou dalšími charakteristikami), které se účastnily příslušného vzdělávání.

Průměrné náklady hrazené účastníkem na neformální vzdělávání – jedná se o náklady spojené s účastí na neformálním vzdělávání, které hradil sám účastník či jeho rodinný příslušník. Zejména o kurzovné, registrační poplatky, poplatky za zkoušky, výdaje za učebnice či technické a materiální vybavení (např. speciální počítačový program, sportovní či umělecké pomůcky).

- **na osobu** – náklady jsou přepočítány na všechny osoby v uvedeném věku (příp. na populaci vymezenou pohlavím, věkem a dalšími charakteristikami) bez ohledu na její účast na neformálním vzdělávání.
- **na účastníka** – náklady jsou přepočítány pouze na osoby v uvedeném věku (příp. na populaci vymezenou dalšími charakteristikami), které se účastnily příslušného vzdělávání.

Způsob konání výuky – neboli jakým způsobem bylo organizováno vzdělávání, resp. jakým způsobem probíhala výuka. Důležitý je převažující způsob předávání poznatků (samotné výuky).

- **zcela online** – výuka se konala prostřednictvím internetu (např. prostřednictvím videohovorů), za využití specializovaných výukových materiálů, předem připravených (video)přednášek na internetu, webinářů apod.
- **převážně online** – více než polovina výuky probíhala prostřednictvím internetu. Zahrnuje i situaci, kdy výuka probíhala z 50 % online, z 50 % prezenčně.
- **převážně prezenčně** – výuka se konala v učebně či na pracovišti v osobním kontaktu s vyučujícím, pouze některé části výuky probíhaly přes internet.
- **zcela prezenčně** – výuka probíhala v učebně či na pracovišti nebo v domácím prostředí v osobním kontaktu s vyučujícím.

Informální učení je **institucionálně neorganizované získávání poznatků, dovedností, znalostí a sebevzdělávání**. U informálního učení je důležitá **záměrnost**, tedy vyvinutí **cílené snahy, úmyslně** se něco nového naučit a podniknout pro to záměrné kroky. **Nejde tedy o pasivní, nezáměrné učení** se např. při brouzdání na internetu nebo při každodenní četbě novin. Jde o **aktivní snahu osvojit si nové poznatky** – např. sledováním návodných internetových videí za účelem lépe ovládat počítačový program nebo setkáváním se s osobou, která dobře ovládá nějakou činnost s cílem naučit se ji (např. naučit se šít, zdokonalit se díky ní v cizím jazyce). V porovnání s neformálním vzděláváním je méně strukturované a méně systematické. Nezahrnuje učení vykonávané pouze kvůli aktivitám formálního či neformálního vzdělávání (učení se na zkoušku do školy, domácí přípravu na kurz cizího jazyka apod.).

Zdroje informálního učení – odkud byly cíleně získávány nové poznatky, znalosti či dovednosti.

- **internet, aplikace (elektronická zařízení)** – např. využívání výukových materiálů na internetu, v mobilních aplikacích (vyhledávání informací souvisejících s předmětem samostudia, sledování videonávodů na internetu) či studium návodu k počítačovému programu. Klíčový je účel.
 - Pokud osoba hledá recept na vaření, protože se chce záměrně naučit vařit nové jídlo, pokrm uvaří, řadíme to do informálního učení.
 - Pokud si osoba uprostřed vaření potřebuje ověřit např. množství ingrediencí a najde si požadovaný recept, vyřeší sice svůj problém, ale neřadíme to do informálního učení.
 - Pokud osoba např. nastavuje zařízení podle určitého videonávodu, postupuje podle jednotlivých kroků, ale neučí se z něj pro příští využití, neřadíme to do informálního učení.
- **tištěné materiály (knihy, odborné časopisy)** – nepočítá se pasivní přijímání informací z knih a časopisů, pokud původní záměr nebyl něco konkrétního se z nich naučit.
- **rodina, přátelé, kolegové** – zkušenější a kvalifikovanější předávají své znalosti a schopnosti jiným osobám (musí se však jednat o záměrné – např. předem domluvené učení). Od neformálního vzdělávání prostřednictvím soukromých lekcí se liší tím, že zde neexistuje profesionální vztah lektor – student, jehož součástí je obvykle též platba za lekce.
- **komentované prohlídky (muzea, památky apod.)** – cílená návštěva muzeí, historických či archeologických památek, přírodních míst, technických či průmyslových staveb s komentovanou prohlídkou, např. návštěva komentovaných prohlídek barokních zámků jako součást samostudia a zájmu o barokní architekturu.
- **vzdělávací střediska (knihovny)** – např. navštěvování tematických přednášek, besed a výstav v knihovnách s cílem naučit se něco nového.

Znalost (ovládání) cizího jazyka – tedy vyjma svých mateřských jazyků. Jedná se o znalost alespoň na základní úrovni. Slovenský jazyk, pokud ho respondent uvedl (a nejednalo se o jeho mateřský jazyk), byl zahrnutý mezi cizí jazyky.

Úroveň znalosti cizích jazyků je posuzována z pohledu mluvení a komunikace.

Pouze základní znalost – osoba umí použít několik základních frází, nejen pouze několik izolovaných slov a výrazů.

Domluví se jednoduchým způsobem – osoba se umí jednoduchým způsobem domluvit, je-li její komunikační partner ochoten zopakovat pomaleji svou výpověď nebo ji přeformulovat a pomoci formulovat, co se dotýká osoba snaží říci. Umí klást jednoduché otázky a na podobné otázky odpovídat, pokud se týkají jejích základních potřeb, nebo jde-li o věci, jež jsou jí důvěrně známé. Odpovídá úrovni A1 Společného evropského referenčního rámce úrovně znalosti cizího jazyka (SERR).

Zvládne většinu komunikačních situací – osoba si poradí s většinou situací, které mohou nastat při cestování v oblasti, kde se tímto jazykem mluví. Dokáže se bez přípravy zapojit do hovoru o tématech, která jsou jí známá, o něž se zajímá nebo která se týkají každodenního života (např. rodiny, koníčků, práce, cestování a aktuálních událostí). Dovede popsat zážitky či události a poměrně plynule komunikovat. Odpovídá úrovni B1 SERR.

Plynulé a pohotové vyjadřování – osoba se umí vyjadřovat plynule a pohotově bez příliš zjevného hledání výrazů. Umí používat jazyk pružně a efektivně pro společenské a pracovní účely. Umí přesně formulovat své myšlenky a názory a vhodně navazovat na příspěvky ostatních mluvčích. Odpovídá úrovni C1 SERR.

Mezinárodní srovnání EU

Průměrný počet hodin formálního vzdělávání – jedná se o celkový počet hodin (odhad počtu hodin) věnovaných výuce v poslední aktivitě formálního vzdělávání za posledních 12 měsíců. Hodiny zameškané kvůli nemoci či z jiného důvodu se nezahrnují, stejně jako domácí příprava, plnění domácích úkolů, samostudium apod.

- **na účastníka** – počet hodin je přepočítán pouze na osoby v uvedeném věku (příp. na populaci vymezenou dalšími charakteristikami), které se účastnily formálního vzdělávání.

Úrovně znalosti cizích jazyků

- **základní** – odpovídá vysvětlení u pojmů: **Pouze základní znalost** a **Domluví se jednoduchým způsobem**.
- **dobrá** – odpovídá vysvětlení u pojmu: **Zvládne většinu komunikačních situací**.
- **pokročilá** – odpovídá vysvětlení u pojmu: **Plynulé a pohotové vyjadřování**.